

POSTANOWIENIE

Dnia 15 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania A. B.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Bielsku-Białej
o prawo do renty socjalnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 15 maja 2024 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 29 grudnia 2022 r., sygn. akt III AUa 1524/22,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach wyrokiem z dnia 29 grudnia 2022 r. oddalił apelację wniesioną przez odwołującą się A. B. od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Bielsku-Białej z dnia 14 lipca 2022 r., oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Bielsku-Białej z dnia 22 marca 2022 r., którą organ rentowy odmówił przyznania odwołującej się prawa do renty socjalnej (na dalszy okres), gdyż komisja lekarska orzeczeniem z dnia 23 lutego 2022 r. stwierdziła, że odwołująca się nie jest całkowicie niezdolna do pracy.

Odwołująca się A. B. wniosła do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 29 grudnia 2022 r., zaskarżając ten wyrok w

całości i zarzucając naruszenie przepisów postępowania, to jest art. 299 k.p.c. w związku z art. 278 § 1 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołała się na konieczność rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy zagadnienia prawnego, które pojawiło się w orzecznictwie, jak również z uwagi na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej. Zdaniem skarżącej, Sąd Apelacyjny naruszył przepisy postępowania, które miały wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, to jest art. 299 k.p.c. w związku z art. 278 § 1 k.p.c., przez oparcie orzeczenia jedynie na opinii biegłego sądowego ortopedy A. G. z dnia 15 czerwca 2022 r. i podzielenie jego wniosków, podczas gdy wnioski te są sprzeczne z treścią opinii oraz rzeczywistym codziennym utrudnionym funkcjonowaniem i stanem zdrowia skarżącej, które to fakty mogły być przedstawione przez skarżącą, gdyby Sąd drugiej instancji przeprowadził jej przesłuchanie. Sąd ten bezkrytycznie oparł jednak swoje „twierdzenia” na opinii biegłego bez uprzedniego przesłuchania skarżącej. Biegły stwierdził zaś, że skarżąca nie jest osobą całkowicie niezdolną do pracy, może podjąć pracę zgodnie z posiadanymi kwalifikacjami - praca siedząca, niewymagająca dłuższego chodzenia i stania - nie rozpoznawszy charakterystyki zawodu skarżącej, to jest osoby po technikum hotelarskim.

Ponadto, w opinii skarżącej, zagadnieniem prawnym, które również należy rozstrzygnąć, jest kwestia naruszenia jej praw nabytych, gdyż uzyskała ona orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy w określonym stanie zdrowia. Stan zdrowia skarżącej nie uległ zaś poprawie, a w każdym razie Sąd nie przeprowadził dowodu, który by to potwierdzał. W tym stanie rzeczy uznanie przez biegłych dopuszczonych w sprawie, że stan zdrowia skarżącej nie uzasadnia jednak stwierdzenia całkowitej niezdolności do pracy, jest sprzeczne z konstytucją. Skarżąca nabyła prawo do powoływania się na całkowitą niezdolności do pracy wskutek ostatecznej decyzji i bez zmiany okoliczności, a w szczególności bez poprawy stanu zdrowia, nie można pozbawić jej uprawnień wynikających z tej ostatecznej decyzji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada również przypomnieć, że w przypadku powoływania się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, w uzasadnieniu wniosku (sporządzonym odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem jednolicie wyrażanym w judykaturze, oznacza to w praktyce, że zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu

Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Natomiast zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone tą skargą orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurystycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437) i jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1963 r., II CZ 3/63, OSPiKA 1963 nr 11, poz. 286). Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z dnia 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr

602695). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącej o przyjęcie jej skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów. Deklarując występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, skarżąca nie formułuje go bowiem w sposób wcześniej opisany. Ponadto łączy w tym wniosku wzajemnie wykluczające się przesłanki przedsądu. Tymczasem, już tylko z samej przedstawionej wyżej istoty przesłanek przedsądu przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 (występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego) i 4 (oczywista zasadność skargi) k.p.c. wynika, że co do zasady nie mogą one występować jednocześnie. Jeżeli bowiem w sprawie rzeczywiście występuje istotne zagadnienie prawne, od którego rozstrzygnięcia zależy wydanie prawidłowego orzeczenia co do istoty sprawy, to z natury rzeczy ewentualny błąd orzeczniczy popełniony przez Sąd drugiej instancji nie może mieć charakteru oczywistego i podstawowego. Skarga kasacyjna nie może być, z kolei, uznana za oczywiście uzasadnioną, jeżeli o występowaniu tej przesłanki miałoby świadczyć naruszenie przepisów prawa, których wykładnia nasuwa tak duże wątpliwości, iż konieczne jest ich wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy w ramach sformułowanego w tej sprawie zagadnienia prawnego (por. pośród wielu postanowienie Sadu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2011 r., II PK 247/10, LEX nr 1274964).

Niezależnie od tych spostrzeżeń Sąd Najwyższy stwierdza, że uzasadnienie ocenianego wniosku w istocie stanowi próbę podważenia przeprowadzonej przez Sąd drugiej instancji oceny dowodów i poczynionych na jej podstawie ustaleń faktycznych. Tymczasem podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów, co jednoznacznie wynika z art. 398³ § 3 k.p.c. Sąd Najwyższy jako sąd kasacyjny nie zajmuje się więc oceną materiału dowodowego, nie ma również kompetencji do kontrolowania prawidłowości oceny dowodów dokonanej przez sąd drugiej instancji według

kryteriów opisanych w art. 233 § 1 k.p.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2013 r., II UK 403/12, LEX nr 1350309). Co więcej, z mocy art. 398¹³ § 2 k.p.c. jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego wyroku.

Zupełnie niezrozumiałe jest z kolei twierdzenie skarżącej, jakoby zaskarżony wyrok naruszał zasadę ochrony prawa nabytych, skoro - jak wynika z dokonanych w sprawie ustaleń faktycznych - wcześniej przyznana jej renta socjalna miała charakter jedynie okresowy, a prawo do tego świadczenia zostało przyznane tylko do dnia 31 grudnia 2021 r. (renta była zaś wypłacana do dnia 31 marca 2022 r.). Nie polega również na prawdzie sugestia skarżącej, jakoby w sprawie nie została ustalona poprawa stanu jej zdrowia w stosunku do okresu, w którym pobierała rentę socjalną. Takie ustalenie zostało bowiem z całą pewnością poczynione na podstawie wniosków sformułowanych w opinii biegłego, z których wynikało, że „w stanie zdrowia odwołującej się nastąpiła poprawa po przebytych zabiegu endoprotezoplastyki stawu biodrowego prawego, umożliwiającą podjęcie pracy zawodowej zgodnej z kwalifikacjami”.

Co do deklarowanego w ocenianym wniosku naruszenia zaskarżonym wyrokiem art. 299 k.p.c. w związku z art. 278 § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy zauważa natomiast, że zgodnie z art. 299 k.p.c. sąd przeprowadza dowód z przesłuchania stron wtedy, gdy po wyczerpaniu środków dowodowych lub w razie ich braku pozostały niewyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Dowód z przesłuchania stron jest dowodem fakultatywnym, subsydiarnym i symetrycznym, a ocena konieczności przeprowadzenia dowodu z przesłuchania strony leży w gestii swobodnej decyzji sądu, opartej na analizie materiału dowodowego w zakresie jego spójności i zupełności. Jak wynika z treści tego przepisu, sąd nie przesłuchuje stron co do wszystkich faktów będących przedmiotem postępowania dowodowego, lecz tylko co do faktów spornych, mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy i to jedynie wówczas, gdy albo przeprowadzone dowody nie pozwoliły wyjaśnić istoty sprawy, albo nie ma innych dowodów, które pozwoliłyby wyjaśnić tę istotę. W myśl regulacji zawartej w tym przepisie, dowód z przesłuchania stron ma zatem charakter posiłkowy, pomocniczy (subsidiarny), a jego przeprowadzenie nie może służyć sprawdzeniu wyników dotychczasowego postępowania dowodowego ani

przesądzać wyników tego postępowania. Jest to dowód fakultatywny. Kompetencje sądu wynikające z art. 299 in fine k.p.c. nie mają charakteru bezwzględnego obowiązku, a aktualizują się one jedynie wówczas, gdy sąd uzna, że dotychczasowe rezultaty przeprowadzonego postępowania dowodowego nie prowadzą do wyjaśnienia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2000 r., I CKN 1129/99, LEX nr 51635 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2024 r., I USK 473/23, LEX nr 3696152). W sprawie przedmiotem sporu była zaś wyłącznie ocena stanu zdrowia skarżącej, której dokonanie wymagało wiadomości specjalnych, a zatem determinowało konieczność przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego lekarza reprezentującego specjalność medyczną adekwatną do schorzeń występujących u skarżącej (art. 278 § 1 k.p.c.). Taki dowód został natomiast przeprowadzony. Sąd nie może natomiast - wbrew opinii biegłego (biegłych) - opierać ustaleń w tym zakresie ani na własnym przekonaniu (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 marca 2007 r., III UK 130/06, OSNP 2008 nr 7-8, poz. 113; z dnia 8 maja 2008 r., I UK 356/07, OSNP 2009 nr 17-18, poz. 238; z dnia 14 maja 2009 r., II UK 211/08, LEX nr 509035), ani na przekonaniu osoby ubiegającej się o świadczenie. O zasadności (zwłaszcza oczywistej) skargi kasacyjnej nie mogą bowiem stanowić subiektywne odczucia takiej osoby odnośnie do wpływu zdiagnozowanych u niej schorzeń na zdolność do pracy, które nie znajdują potwierdzenia w zebranych w sprawie materiale dowodowym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2013 r., I UK 650/12, LEX nr 1341963).

Końcowo Sąd Najwyższy stwierdza, że skarżąca opiera swoją skargę kasacyjną wyłącznie na zarzutach naruszenia przepisów postępowania (powołanych wcześniej art. 299 k.p.c. w związku z art. 278 § 1 k.p.c.). Aby jednak zarzut naruszenia przepisów postępowania mógł doprowadzić do uwzględnienia skargi kasacyjnej, konieczne jest wykazanie istotnego wpływu owego naruszenia na wynik sprawy, co jednoznacznie wynika z treści art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. Nie chodzi przy tym o czysto teoretyczną możliwość takiego wpływu lecz o wykazanie, że w okolicznościach danej sprawy ten wpływ był realny. W okolicznościach rozpoznawanej sprawy oznacza to, że skarżąca przy pomocy zarzutów naruszenia przepisów postępowania powinna zmierzać do wykazania, że wadliwość

procedowania przez Sąd drugiej instancji była na tyle istotna, że doprowadziła do błędnego zastosowania przepisu (przepisów) prawa materialnego będącego właściwą podstawą rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym orzeczeniu. Wynik sprawy bowiem, to jej rozstrzygnięcie, które jest oparte na przepisach prawa materialnego zastosowanych w ramach subsumcji ustalonego w sprawie stanu faktycznego pod właściwy przepis. Inaczej rzecz ujmując, zarzuty naruszenia przepisów postępowania nie mogą być celem samym w sobie, lecz muszą służyć wykazaniu błędnego zastosowania przepisu (przepisów) prawa materialnego, który stanowi rzeczywistą podstawę prawną rozstrzygnięcia. Należy zatem dojść do wniosku, że skarżąca nie wykazała, że zarzucane przez nią naruszenie przepisów postępowania, mimo takiej deklaracji, mogło mieć wpływ na wynik sprawy. Wobec braku zarzutu naruszenia jakiegokolwiek przepisu prawa materialnego, niezależnie od ewentualnej zasadności zarzutów naruszenia przepisów postępowania (której skarżąca zresztą także nie wykazała, o czym była już mowa), nie ma bowiem podstaw do stwierdzenia błędnego zastosowania takiego przepisu, gdyż zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw. Jest więc związany granicami skargi kasacyjnej wyznaczonymi jej podstawami, co oznacza, że nie może uwzględniać naruszenia żadnych innych przepisów niż wskazane przez skarżącego. Sąd Najwyższy nie jest bowiem uprawniony do samodzielnego dokonywania konkretyzacji zarzutów lub też stawiania hipotez co do tego, jakiego aktu prawnego (przepisu) dotyczy podstawa skargi. Nie może także zastąpić skarżącego w wyborze podstawy kasacyjnej, jak również w przytoczeniu przepisów, które mogłyby być naruszone przy wydawaniu zaskarżonego orzeczenia. Sąd Najwyższy może zatem skargę kasacyjną rozpoznawać tylko w ramach tej podstawy, na której ją oparto, odnosząc się jedynie do przepisów, których naruszenie zarzucono.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że skarżąca nie wykazała potrzeby poddania jej skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu. Dlatego, opierając się na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji postanowienia.

[SOP]

[a!]

